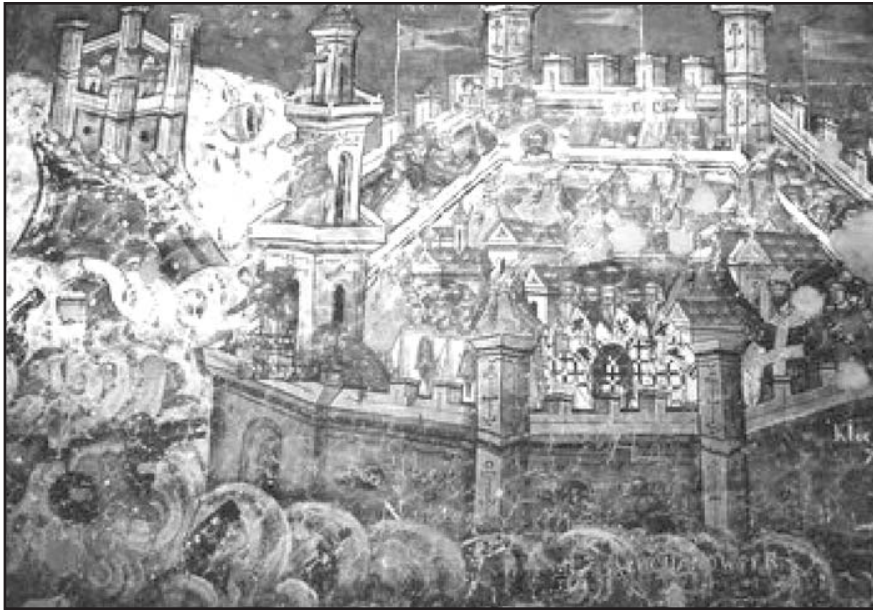

De ce a căzut Constantinopolul?

Nu cu mult timp în urmă, publicistul și editorul Razvan Codrescu ne-a reamintit pe blogul său că s-au împlinit exact 555 de ani de la imensa tragedie a Căderii Constantinopolului. Intreaga istorie a sfintei și marii cetăți imperiale – centru și simbol al creștinismului răsăritean, dar și leagan al Europei culturale (cel puțin), cu toate avatarurile acesteia se regăsesc prezentate în date cronologice precise, și foarte bine documentate în articolul domnului Codrescu, din articolul cărui am și cules două dintre ilustrațiile acestui text. Mai lipsea însă ceva: reliefarea cauzelor duhovnicești ale acestui moment de teribilă zguduire și maxima umilinta din istoria Bisericii dreptmaritoare. Completarea, deosebit de importantă pentru noi – mai ales în contextul celor deja scrise aici – vine din partea Fericitului Filothei Zervakos, sfântul ucenic al marelui Sfânt Nectarie de Eghina. Ea este alcătuită din două istorisiri a caror sursă originară pare a fi un monah cu viața sfântă din acea vreme (sec. XIV-XV) pe nume Iosif Vrienie și se dorește a fi și un răspuns celor care se amăgesc (și amăgesc, fara să vrea, și pe alții), cum că nimic nu este încă prea grav și de speriat în privința vieții noastre de astăzi. Cu înțelepciunea, sa luăm aminte!

Să ne pocăim sincer, pentru a ne mîntui

Primul patriarh de după cucerirea Constantinopolului, Ghenadie și dascalul acestuia, Iosif Vrienie Povestire vrednică de luat aminte
 “Când eram copil de doisprezece ani, am auzit de la unchiul meu, parintele Dimitrie Skaliotis, următoarea povestire, pe care acesta a auzit-o de la unchiul tatalui său, care a fost mult timp arhimandrit al Patriarhiei:
 ‘Când Constantinopolul a fost cucerit de turci, cotropitorul Mohamed al II-lea s-a instalat în palatele împăraților bizantini, bucurându-se pentru biruințele și jafurile armatelor sale. Intr-o zi a așezat masa oficială pentru maimarii trupelor lui – aghiotanți, generali și ofițeri superiori. În vreme ce ospatul începuse, întorcându-se spre peretele camerei, a avut o descoperire, o mână goală cu palma și cele cinci degete deschise. Inspaimantat, i-a întrebat pe cei de la masa dacă și ei văd acest lucru, și ce să însemne oare?’

Au răspuns că vad și ei, dar ce însemna nu știu. Sultanul era nedumerit și a cerut să i se spună semnificația acelei vederi. Unii i-au spus să caute ghicitori și vrajitori, căci aceia îi vor putea arăta semnificația. Sultanul a chemat la el pe mulți otomani și arabi care se ocupau cu vrajitoria, dar nimeni nu-i putea descoperi ce semnifică descoperirea pe care a avut-o. Văzând bucatarul sultanului, care era grec, dar credincios și iubit de acela, ca sultanul e separat și trist, căci nu o dată, ci de multe ori, a văzut mână goală cu degetele deschise, îi spuse:

- Caută un creștin sfânt, pentru că numai acela îți va putea descoperi semnificația acestei vederi.

Intr-adevăr, sultanul a cercetat îndată și i-a întrebat pe mulți creștini dacă cunosc pe vreun om sfânt, făgăduindu-le acestora că vor primi rasplata bogată în schimb. Atunci câțiva creștini i-au spus:

- Noi îl știm de sfânt pe înțeleptul Gheorghe Scholarul (scholarul se numea cei care studiau teologia și filozofia adevărată, cercetării Sfintelor Scripturi).

Sultanul a poruncit să-l găsească îndată, l-a chemat și i-a zis:

- Dacă vei putea să-mi descoperi semnificația celor cinci degete ale mâinii pe care o vad, îți voi da tot ce-mi vei cere. Iar înțeleptul Gheorghe i-a răspuns lui Mahomed al II-lea:
 - Prea înalte, eu cu puterea, cunoscinta și înțelepciunea mea nu pot tălăci descoperirea ta, doar adevăratul Dumnezeu în care cred și pe care îl slavesc mi-o poate dezvălui. Da-mi, te rog, un răgaz de șapte zile ca să postesc și să mă rog lui Dumnezeu să mi-o descopere.

Sultanului i-au plăcut vorbele înțeleptului Gheorghe și i-a dat răgazul cerut. După ce au trecut șapte zile, acela a apărut în fața sultanului și i-a zis cu îndrăzneală:

- Domnul și Dumnezeu meu, la Care m-am rugat și pe care îl slavesc, Care ne-a făgăduit că ne va da tot ce-l vom cere cu credință, dacă este spre folosul sufletului nostru, mi-a descoperit semnificația vederii tale. Cunoaște, asadar, prea înalte sultan, ca cele cinci degete ale mâinii pe care o vezi însemna că n-ai fi intrat în acest oras dacă în el ar fi existat cinci creștini adevărați. Împăratului i-a plăcut explicația lui Gheorghe Scholarul și i-a zis:

- Intrucat te vad înțelept și mi-ai dezlegat nedumerirea alungându-mi tristetea, cere-mi orice vrei și sunt gata să-ți ofer.

Și Gheorghe a spus:

- Un lucru cer de la tine, prea înalte, să dai porunca severă ostasilor tăi să înceteze crimele împotriva grecilor, torturile, prigoanele, talhariile și jafurile.

Și Mahomed a dat imediat porunca și l-a numit pe Gheorghe carmuitor al nației sale, și i-a dat putere ca, câți dintre greci suferă nedreptăți din partea turcilor, să i se adreseze lui, și el să-i spună sultanului. Din ceasul acela au început să se imputineze chinurile și suferințele creștinilor. În continuare, Mahomed a încuviințat să fie

hirotonit un patriarh, cu numele Ghenadie. I-a dat mari cinstiri patriarhului Ghenadie, i-a așezat masa la palat și după aceea l-a condus afară în curte, i-a daruit un cal ales, cum se obișnuia printre împărați, și le-a poruncit tuturor conducătorilor curții să-l însoțească în procesiune, unii mergând înaintea lui, iar alții în urmă, până la biserica Sfintilor Apostoli.

Și în felul acesta, cu ajutorul și harul lui Dumnezeu, și cu credința, cumpătarea și înțelepciunea patriarhului Ghenadie, elinismul și creștinismul ortodox au fost salvate”.

“Înainte de cucerire, cele bisericesti și cele laice ale Constantinopolului se aflau într-o stare jalnică și vrednică de plans. Prin îngăduința lui Dumnezeu, pentru multe pacate ale clerului și poporului, orasul a fost dat în mâinile otomanilor, precum afirmă mulți istorici, îndeosebi înțeleptul orator al Bisericii, care era și propovăduitor vestit, monahul Iosif Vrienie, dascalul Sfintilor Marcu din Efes și patriarhului Ghenadie, a cărui marturie o aducem, căci era om sfânt și iubitor de adevăr. Această marturie adevărată stărea jalnică și vrednică de plans a poporului și clerului din vremea aceea. Așa că aici marturia sfântului barbat, puțin prelucrata:

<<Dacă cineva, văzând vizitele pedagogice pe care Dumnezeu ni le face, este nedumerit, să se gândească și la faptele savarsite de noi și să se minuneze, căci pe drept se îngăduie să ni se întâmple toate acestea. Căci nu există rautate care să nu o faptuim cu stăruință, toată viața noastră... Cei mai mulți dintre noi nu numai că nu cunosc ce însemna a fi creștin, dar nu știu să facă nici cruce, sau știu și nesocotesc a o face. Preotii noștri sunt hirotoniti pe bani și înaintea nuntii, ca mulți alții, au legături cu sotiile lor. Iertarea pacatelor se face în schimbul unor daruri... Numele lui Dumnezeu care este hulit nu-l apărăm, în vreme ce suntem datori să murim pentru el... Pe noi înșine și pe alții îi anatimizăm în fiecare zi și îi supunem la multe blesteme. Deseori facem jurământ fără teama și jurăm în numele infricosului sfânt al Dumnezeului și Mântuitorului nostru; și acestea le facem fără a avea nevoie de ele. Cartim împotriva lui Dumnezeu, uneori pentru că plouă, alteori pentru că nu plouă; pentru că e cald, pentru că e frig; pentru că unora le-a dat bogății, iar altora le îngăduie să moară de foame. Pentru că bate viforul, pentru că a starnit crivatul, și printr-un cuvânt devenim judecatori neînduplecați lui Dumnezeu. Încă mulți dintre noi hulesc credința ortodoxă, crucea, legea Sfintilor, pe Insuși Dumnezeu în public, ca unii care sunt lipsiți de orice respect. La hula adaugă și lepadare de Dumnezeu, și nimeni din cei care aud nu se împotrivesc...”

Nu le e rusine să se culce, nu numai barbatii, dar și femeile, goi ca în ceasul nasterii... Pe fete le învătă deale stricăciunii, iar femeile lor se îmbracă cu hainele barbatilor. Nu le e rusine ca la sfintele praznice să cânte din instrumente cantece satanice și să joace, imbatându-se și savarsind obiceiuri straine rusinoase... Se savarsesc colinde, și în martie purtam talismane, în mai ne punem cununi pe cap și bem licori făcute de vrajitori, sarim peste focuri și mergem la ghicitori. Din ce în ce mai mult mergem la magi și vrajitori. Și la fiecare boală alergăm la fermecatori (sau vrajitori) și legăm sau dezlegăm animale și oameni... scaparea noastră sunt vrajitorii. Se înmulțesc acum fuga de virtute și se imputinează izgonirea pacatului, fapt ce face să piară valoarea iubirii și să vina uraciunea invidiei...”

Milostenia s-a îndepărtat, compatimirea s-a micșorat, lasându-ne pradă urii și nerusinariei. Carmuitorii noștri sunt nedrepti, cei care supraveghează și au putere peste lucruri sunt rapitori; judecatorii primesc daruri, cei ce se targuiesc mint, oamenii oraselor sunt băjocoritori, cei de la sate – lipsiți de judecata și jalnici cu totii. Fecioarele noastre sunt mai nerusinate decât desfrantatele, femeile vaduve – foarte iscoditoare, cei casătoriti nu au cumintenie și nu pazesc credința, tinerii sunt depravați, iar batranii – betivi. Lucrătorii au nesocotit lucrul, preotii au uitat de Dumnezeu, monahii au parasit calea cea dreaptă, iar laicii și-au ieseit cu totul din fire... Chipul nostru a devenit nerusinat și pricina de pacat... și în vreme ce savarsim toate relele, credem că nu se va întâmpla nimic. Au considerat cuvintele înțeleptilor ca nefolositoare și povesti... Si mai mult sunt cinstiti acum nerusinatii, care

petrec în desfrâu, decât aceia care se nevoiesc, trăindu-și viața într-o virtute... Nu trece o zi sau un ceas fără să ne afundăm în insulte și osândă față de frații noștri. Mulți dintre noi trăiesc în imbuirea pantecelui, belii, desfrânării, adulterii, mizeriei, lipsa de evlavie, vrajmasii, gelozii, invidiei și talharii. Am devenit mandri, infumurați, iubitori de arginți, egoști, nerecunoscători, hoti, tradatori, necuvios, nepocaiți, neînduplecați. Mulți dintre clericii pacatoși se apropie și liturghisesc la Sfânta Masa. Iarta-ne, Doamne! Aceasta mai mult decât toate ne face neplăcuți în fața lui Dumnezeu și vrednici a primi mii de suferințe. Și altele câte se savarsesc în public și pe furis de către mulți, iar noi tacem. Acestea deci și altele asemenea au făcut să primim pedepsele pedagogice ale lui Dumnezeu!”

“Acest monah sfânt și înțelept care se nevoia într-o sihastrie din afara Constantinopolului a fost chemat de patriarh și de împărat la curte, ca să rostească predici religioase și omilii care să îndemne la pocăință, întoarcere, folos și mântuirea sufletului creștinilor. Intrucat cunostea starea morala a poporului și armatei, și tocmai de aceea îl chemaseră, a apărut în fața împăratului, a patriarhului și a celorlalți oficialități și cu îndrăzneală le-a zis:

- Pentru că m-ați chemat să propovăduiesc cuvântul lui Dumnezeu, am venit cu plăcere, dar dacă voi nu mă sprijiniți, în zadar m-ați adus. Am și eu o rugăminte către patriarh și împărat. Patriarhul să arate interes spre a micșora cu severitate abuzurile și relele care se fac de către cler, iar împăratul să micșoreze abuzurile care se fac, de către armata și popor, și atunci, cu ajutorul Domnului, va urma o îndreptare.

Dar intrucat nici patriarhul, nici împăratul n-au luat nici o măsură și nu s-au îngrijit de acest lucru, rautatea a sporit și pacatele s-au înmulțit, iar monahul a fost nevoit să plece din Constantinopol și să se întoarcă la sihastria lui. Insa înainte de a pleca a rostit un ultim cuvânt și la urma a marturisit pricina pentru care pleacă din oras. Luându-și ramas bun de la patriarh, de la împărat, de la cler și popor, a spus următoarele cuvinte profetice:

- Plec intristat și să știți că nu va trece multă vreme și eu voi muri; iar orasul acesta, din cauza nenumeratelor pacate ale celor care locuiesc în el, cu îngăduința lui Dumnezeu, va fi cucerit de către turci, dar creștinismul, elinismul și credința ortodoxă se vor păstra. Atunci marele duce Luca Notaras i-a spus cuviosului Iosif:

- Cum e cu putinta ca Dumnezeu, care i-a zis lui Avraam că dacă va afla în cetatea Sodoma și Gomora zece drepti n-o va distruge, să predea un oras atât de mare, în care există mulți pacatoși, dar există și mulți drepti, nu zece, ci sute și mii?

- Ca există mulți, a răspuns înțeleptul Vrienie, știu, dar și acestia sunt vinovați de pacatele multora, și pe dreptate Dumnezeu va preda orasul în mâinile turcilor. Când va fi predat orasul, îți vei aduce aminte de cuvintele mele? Au trecut câțiva ani și orasul a fost cucerit de turci; iar când Notaras și-a văzut copiii înjunghiați în fața lui, la porunca cotropitorului Mahomed, și-a amintit de înțeleptul Vrienie. Drept ești, Doamne, și dreapta judecata ai iubit. Îți mulțumesc, Doamne.

În aceeași situație mizerabilă și vrednică de plans în care se afla atunci neamul nostru, pe care a descris-o înțeleptul Vrienie, se afla și astăzi, și chiar mai rău. Patimirile nu ne-au devenit lectii, și dacă nu ne vom pocăi sincer și nu ne vom întoarce la Dumnezeu, de la fata Caruia am fugit nesocotindu-L și calcând dumnezeiestile Sale legi și porunci, așa vom fi pedepsiți și noi. Acela a adus potop peste oamenii lipsiți de piosenie ai Sodomei și Gomorei. I-a pedepsit pe evrei, predându-i deseori robiei și pieirii. A predat și Imperiul Bizantin robiei turcilor. Dacă nici noi nu ne vom pocăi, vom fi distruși. Este imposibil ca, stăruind în păcat, să nu fim pedepsiți. Ne striga aceasta, ne-o predică, ne-o profeteste Dascalul neamurilor, propovăduitorul întregii lumi, Apostolul Pavel, vocea lui Hristos: Dacă orice încalcare de porunca și neascultare și-a primit rasplata cea dreaptă, atunci cum vom scăpa noi, dacă vom fi nepasatori față de o astfel de mântuire? (Evrei 2,2). Ne-o spune Insuși Domnul nostru, Iisus Hristos: Dacă nu va veti pocăi, toți veți pieri la fel (Luca 13,3).

Zece nenorociri i-a dat Dumnezeu lui Faraon pentru că nu a împlinit porunca Sa, pe care i-a transmis-o prin Moise, adică să-i lase pe israeliți să plece din Egipt și să meargă în pământul făgăduinței. Zece nenorociri i-a dat Dumnezeu și neamului elen pentru neascultare, calcarea și nesocotirea cu care oamenii se comporta față de legile Lui. În continuare, cuviosul parinte Filothei pomeneste diferite nenorociri din anul 1914 și până în momentul acela și sfârșeste: Mai ramane cea de-a zecea, care stă să vina. Dacă ne pocăim și ne întoarcem la Dumnezeu, precum niniyitenii, va înceta, se va întoarce și ea. Dacă nu ne vom pocăi, va veni. Fiecare nenorocire este mai mare decât cea dinainte, suferințe, distrugere mare și pieire. Sa ne pocăim! Sa ne pocăim. Sa ne pocăim, fratilor, ca sa ne izbavim de chinurile trecătoare și de cele vesnice, și sa ne învrednicim sa dobandim cu totii bunatatile ceresti. Amin”